

מראי מקומות - בבא מציעא צ"ח

וע"ע בשיעורי ר' אלחנן (סי' ל') דחקר במח' רבא ורמי בר חמא, האם נח' באם אינו יודע נחשב כפירה או לא, דרמי בר חמא ס"ל דאיני יודע לאו כפירה הוא, ורבא ס"ל דגם איני יודע הוי כפירה. או דלמא כ"ע מודו דלא הוי כפירה, אלא דרבא ס"ל דלא בעינן כפירה כדי להתחייב שבועת מודה במקצת, וסגי בהודאה לחייבו, ורמי בר חמא ס"ל דבעינן כפירה ג"כ, וממילא לא סגי באיני יודע. וע"ש שכ' להוכיח מדברי הרמב"ן דכל המח' הוא אם צריך כפירה ג"כ עם ההודאה, אבל כ"ע מודו דאיני יודע לא הוי כפירה.

הא מני סומכוס היא - הק' הריטב"א ישנים (ג) בשם הראב"ד, אם סומכוס הוא, א"כ אפי' זה אומר שאולה וזה אומר שכורה נמי, למה ישבע, לימא יחלוקו, הרי גם בברי וברי ס"ל לסומכוס דיחלוקו. ותי' דכיון דצריך לישבע ממ"נ דכדרכה מתה, א"כ תרתי לא עבדי' לי', דנשבע וגם משלם, ולכן אמרי' דגם נשבע דשכורה הוא ויפטר לגמרי.

שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים מהו - פרש"י, וקודם שהחזירה חזר ושכרה מיני'. וכ' הריטב"א, דצ"ל דמיירי דשכרה בתוך ימי שאלתה, דהשתא איכא לספוקי דלמא בתר שעת שאלה גרירא, אבל אי כלו ימי השאלה, הרי הוא כאילו חזרה לבעלים (אפי' אם בפועל לא החזירה), וכי הדר אגרה, מילתא אחריתי הוא.

שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים מהו - כ' תוס', דמשמע כאן דאם שניהם שאלה או שניהם שכירות, דודאי אמרי' דחשיב כהמשך א', ושאלה או שכירות בבעלים הוא. והק', הא כבר אמרי' לעיל דאתיא שכירות בבעלים ומפקיע שכירות שלא בבעלים, וא"כ לכאור' נראה דאין השניה מתחברת עם הראשונה, דאם הוי' חשיב המשך, לימא דהשכירות שני' ג"כ שלא בבעלים. ותי' דגזוה"כ הוא (והוסיף התוס' הרא"ש, "להקל על השומרים"), דכל היכא דאיכא בעלים או בראשונה או בשני' דפטור [וא"כ, אם יכולין לומר שיש

(א) **ומתו תרוייהו בעידן שאלה, וכו' - העיר רש"י**, למה הוי' צריך לומר דמיירי דמתו שניהם והשואל מודה בא' מהן, לימא דקיימא חדא וקאמר לי' אחדא שקלה ועל אידך כופר. ותי' דא"כ הו"ל הילך על הפרה שאמר לו לשקול, ואיכא מ"ד דהילך פטור משבועה. וכ' המאירי דלכאור' עדיין יש להק' דלימא לי' שיש לו א' מהן, והוא עכשיו באגם, ובכה"ג הוי הודאה בא' מהן, ואינו הילך. וכ' דמכאן למדו הרבה מפרשים שכל שאומר שהוא בידו, אפי' אם עכשיו הוא באגם, מ"מ גם זה נחשב להילך, ולכן לא הוי' יכול לתרץ כן. אבל הביא מהראב"ד דחולק על דין זה, וס"ל דאי"ז נחשב להילך, וכ' ליישב הקו' שהק' מהסיפא באו"א. דהא הראשונים הקשו גם מהסיפא, דלמה צריך לאוקמי בג' פרות, הרי הוי' שייך לומר בב' פרות גרידא, ולימא לי' שיש לי פרה א' שלך, והוא באגם, והשני איני יודע אם מת בשאלה או בשכירות, ומזה הוכיחו ג"כ דזה נקרא הילך, ולכן לא יהי' חייב שבועה בכה"ג. וע"ז השיב הראב"ד, דשאלה ושכירות ב' מיני טענות הם, ולכן אם הוי' אומר דהשכורה מתה והשאלה באגם היא, אז זה לא יהי' מודה במקצת, דההודאה אינה ממין הטענה [אבל לכאור' עדיין הקו' מהירשא אינו מיושב לפי הראב"ד, וצ"ע].

(ב) **ולרמי בר חמא, וכו' - ע' ברש"י דפי' דס"ל** לרמי בר חמא דבעינן כפירה ממש, ו"איני יודע" לא מספיק להיות כפירה. וכיון שכן, כדי להתחייב לו שבועה על מה שאינו יודע, צריך להיות כפירה ג"כ, מלבד מה שאינו יודע. אלא דלכאור' תמוה, דאם אינו יודע אינו כפירה, א"כ למה חייב שבועה על מה שאומר שאינו יודע, מהו המחייב לשבועה כזו, הרי אי"ז שבועת שומרים, וגם אי"ז הכפירה שצריך לישבע עליו בתורת מודה במקצת, וא"כ למה צריך לישבע עליו בכלל. וע' במהרש"א דהעיר כן, וכ' דאולי מה שאמר התורה כי הוא זה, היינו דהיכא דמודה במקצת, צריך לישבע על השאר, בין מה שכפר ובין מה שאמר איני יודע, וזהו נכלל בחיוב התורה לישבע בשבועת מודה במקצת.

דלא שייכא אלא במקצת, וממילא יהי' חייב בגו"א דשכירות בתרייתא, או דלמא אפי' שאלה לא אלים לאפסוקי והדרא לה שכירות לדוכתא ופטור הוא. ולשון השטמ"ק בשם שיטה הוא, "פי", את"ל שכירות לא מפסקא, היינו משום דהיא גופה יש לה דין בבעלים, כיון דשייכא כולה בשאלה, אבל אינך דשאלה אינה בתוך שכירות, מי אמרי' איפסיקא לה שכירות לגמרי'. כלומר, כיון דכל חיובי שכירות נכללים בחיובי שאלה, א"כ נמצא דפטור בבעלים שייך בכל החיובי שכירות, ושפיר י"ל דלכן אינו מפסיק בין שאלה לשאלה. אבל היכא שיש שאלה באמצע, שאין בה הפטורים של בבעלים באונסין, הואיל ולא אמרי' דכיון דשייכא במקצת שייכא בכלה, א"כ י"ל דלכן השאלה הוי הפסק בין שכירות לשכירות.

(ט) א"ל השואל שלחה לי... ביד בנך, וכו', חייב-הק' הראב"ד (הובא בשטמ"ק), האיך נעשו בנו של המשאיל, וכו', לשלוחו של השואל, הרי הוא לא מינה אותם. וא"כ, לכאור' מה שלקחו השאלה בשבילו לא הוי בתורת קנין בשבילו, וא"כ איך נתחייב תשלומין עליה. ותי' דמהני מדין זיכוי, דאף דע"י מה שזוכין בשבילו הרי ג"כ חוב הוא לו, שהרי עכשו נתחייב הוא באחריותן, מ"מ כיון שאמר שנחית שיהיו שלוחים בשבילו, א"כ הרי חבין לאדם שלא בפניו אם הוא מדעתו, וא"כ שפיר נתחייב ע"י משיכתן. ועוד תי' דבאמת הו"ל מינוי שליחות, דהמשאיל יכול למנותן בשביל השואל, והוי מינוי רגילה. וע"ע בנמוקי יוסף (נו: בדפיו) דכ' דאין החיוב מדין שליחות, אלא מדין ערב, דכיון דא"ל להוציא הפרה מרשותו, ולשלחה ביד עבדו, נתחייב מדין ערב, דכל מוציא ממון מרושתו ע"פ חברו נתחייב לו חברו כדין ערב.

(י) חייב-הק' הריטב"א, הא כיון דאמר לו לשלוחו או לעבדו של המשאיל להיות שלוחו, א"כ נמצא דשלוחו של המשאיל עושה מלאכה בשביל השואל, וא"כ על הצד שצידד הגמ' לעיל (צו.) דשייך שאלה בבעלים ע"י שלוחו של הבעלים, א"כ למה לא יהי' כאן שאלה בבעלים. ותי' דשליח זה עכשו אינו עומד במקום המשאיל אלא

איזה המשך מהראשונה להשני, א"כ נכלל בגוה"כ דפטור]. אולם ע' בריטב"א דפי' באו"א קצת, דמה דהתם פשיטא לן דפטור, היינו משום דכיון דהי' השכירות שני' בבעלים, א"כ ודאי הי' דעתו הי' שיהי' שכירות חדשה, כדי שיהי' לו הפטור של בבעלים. אבל הכא מספקא לן, דדלמא אין דעתו לעקור הפטור שהי"ל מעיקרא, אלא שתהא זו האחרונה על תנאי הראשונה, שיהא נפטר כבתחלה, וכאילו כולה חדא היא נלפ"ז לכאור' צ"ל דכל סברות הגמ' הם סברות בדעת השואל, באם בדעתו חשיבי שאלה ושכירות לדבר א' או לא, וצ"ע.

(ו) שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים-פרש"י, האם אמרי' דשכירות לחודה קיימא, והו"ל כמו קנין חדש בחצר, או דלמא שכירות בשאלה מישך שייכי, ומחמת משיכה ראשונה בא לו השכירות ג"כ. וע' במחנה אפרים (שומרים, סוס"י כ"א) דהוכיח מכאן דהמעשה שעשה מעיקרא למושכה בתורת שאלה יכול להשתנות בדברים לחודי', ואין צריך לעשות מעשה חדשה, דכיון דהשכירות מישך שייכי להשאלה, שפיר יכול להחליף שאלה לשכירות בדברים בעלמא.

(ז) שכרה בבעלים, שאלה שלא בבעלים, מהו-פרש"י, האם אמרי' דכיון דהי' צריך להוסיף קנין כדי לחייבו באונסין, א"כ נמצא דשאלה הוא רק מחמת קנין החדש, וממילא אינו חשיב שמירה בבעלים, או דלמא כיון דשייכא במקצת, דחיוב גניבה ואבידה שעליו יש לתלות במשיכה הראשונה, א"כ כמאן דשייכא בכלה דמי, ופטור באונסין, דנחשב שהי' בבעלים. וע' ברש"ש שכ' דמדוייק מדברי רש"י דכל השאלה הוא רק בענין חיוב באונסין, אבל לגבי גו"א הי' פשוט לו שיש לו הפטור של בבעלים, דהחיוב גו"א של שאלה מישך שייך להחיוב גו"א של השכירות. אולם הביא דמדברי תוס' משמע דלא הבינן כן בדברי רש"י, אלא דגם גו"א לא יהי' נחשב בבעלים, ע"ש.

(ח) שכרה בבעלים, ושאלה וחזר ושכרה מהו-פי' הריטב"א ישנים דהיינו באת"ל דבשאלה ושוב שכרה ושוב שאלה הדין הוא דחזרה לשאלה הראשונה, ופטור אף באונסין, מי אמרי' דאלימא שאלה לאפסוקי ביני ביני כיון

במקום השואל, ואינו עושה בשביל המשאיל
בכלל, וא"כ אי"ז שאלה בבעלים. ובחי' הר"ן
תי' דהכא החיוב הוא מדין ערב ולא מדין
שואל (וכמו שהבאנו לעיל מהנ"י), וא"כ
בדין ערב הרי אין שום פטור דשאלה בבעלים,
וכשנעשה שואל, דהיינו כשהגיע לו הפרה,
אז שוב אין השליח עובד בשבילו כלל, וא"כ
אי"ז שאלה בבעלים.